

Sanatçı Aylin Tekiner'in babasıyla birlikte olduğu tek fotoğrafı sergi salonunda duvarda sergileniyor.

Hepimizin kanını kurtarmak için

Sanatçı Aylin Tekiner, "Babaların Elbisesi Hep Gri Mi Olur?" sergisinde, 1980 döneminde kaybettiği babasının hikâyesini anlatarak kişisel acısıyla yüzleşirken toplumsal travmaları da görünür kılıyor.

ALİ KAYAALP
alikotaalp7@gmail.com

Seksen öncesi' uğursuz, anarşi ve kaosla yoğrulmuş karanlık bir geçmişi ve o karanlığın artık nihayet üzerimizden kalktığını düşünen bir toplumun güvenlik arayışını, sonunda o güvenliğe kavuşmasının rahatlığını yansılayan bir deyiştir.

12 Eylül 1980'de TSK, İç Hizmet Yönetmeliği'nin 35. maddesine dayanarak, emir ve komuta zinciri içinde yönetime el koydu. Ülkeyi idareye başlayan cunta herkesin, ama en çok da solcuların üzerine 'balyoz gibi' inmiş (bu ifade, 12 Mart döneminin başbakanı Nihat Erim'e aittir), gözaltında kayıplar,

işkenceden tutun da 1402'likler ve Barış Derneği davasına kadar türlü hukuksuzluk dönemin ruhunu belirlemişti. Nihayetinde, Anavatan Partisi (ANAP) iktidara geldi ve Türkiye'de 1980'lerin siyasi, iktisadi ve kültürel iklimini şekillendirdi. Kenan Evren'in televizyon ekranından halkı ANAP'a oy vermesi için uyarmasına karşılık, 12 Eylül ile ANAP arasındaki devamlılık, Evren ile Özal arasındaki halef – selef ilişkisi bugün bakınca daha açık gözüküyor.

Darbenin ardından yüzde 91 gibi bir çoğunlukla kabul edilen 1982 Anayasası, 'seksen öncesi' denen hayaletin yarattığı korku dolu havanın ve toplumdaki travmanın sonucudur. Bu sonuç toplumsal şiddetin nasıl bir ustalıkla uygulandığını kanıtlaması bakımından önemlidir. Bu bağlamda, 'seksen öncesi'nin siyasi cinayetlerini, toplumun bütün kesimlerine yılgınlık ve dehşet uyandırmakta en başarılı yollardan biri sayabiliriz. Aydınlar ve siyasetçilere, genellikle de sol sempatzımanı kişilere yönelik bu saldırılarda hayatını kaybedenler için Cemal Süreya, "99 Yüz"de şöyle yazmıştı: "Abdi İpekçi'yi, Cavit Orhan Tütengil'i, Bedrettin Cömert'i öldürten, Server Tanilli'ye kurşun sıktıran gücün aynı amaçla hareket ettiği belli. Ama kurbanlarını seçerken nüanslar aradığını da söyleyebiliriz. Cinayetlerin halkta uyandıracığı etki gücü ve kıvamı yönünden. Abdi İpekçi kamuoyu önünde etkili ve çok ünlü, Tütengil sakin ve saygın, Bedrettin Cömert duyarlı ve gelecek vaat eden kişilerdi." Cinayetlerin amacı toplumu dehşete düşürmek, ılımlı ve tarafsız olmaya çalışan, radikalizme angaje olmayan aydınların dahi ortadan kaldırılabileceğini, dolayısıyla da günün birinde herkese dokunulabileceğini hissettirmekti. Yukarıda sayılanlara kuşkusuz başka isimler de eklenebilir: Bedri Karafakioğlu, Ümit Kaftancıoğlu, Abdurrahman Köksaloğlu, Kemal Türkler, Zeki Tekiner...

▲ PVC, kâğıt, led ve ahşaptan yapılan değişken boyuttaki kukla yerleştirmeler, 2016.

➤ Zeki Tekiner ve Yavuz Yükselbaba'nın Nevşehir'de düzenlenen cenaze töreninden arşiv görüntüsü, 1980.

BİR HİKÂYENİN DEVAMI

Zeki Tekiner'de duralım. 1929'da Nevşehir'de doğmuş olan Tekiner, avukat ve siyasetçiydi. Serbest avukatlığın yanında Cumhuriyet savcılığı, kurucu meclis üyeliği, milletvekilli, parti il başkanlığı yapmıştı, hem bürokrat hem siyasetçiydi. Muhafazakârlığın ete kemiğe büründüğü bir Orta Anadolu kentinde sol siyaset yapan biri olarak da ideallerini hayatının önüne koymuştu. Bu sert ve değişime dirençli siyasal iklimde, emek ve dayanışmayı önemseyen bir siyaseti yeşertmeye çalıştığı için 17 Haziran 1980 tarihinde, bir bakkala girdiği sırada katledildi. 1980'lerin siyasi cinayetlerinin büyük bir kısmı gibi, failerin Ülkü Ocakları'yla bağlantıları vardı. Cenazesi bile Türkiye'nin içine sürüklendiği siyasi şiddetin vardığı cinnet boyutunu sergilemesi bakımından anlamlıdır –cenaze alayına silahlı saldırı gerçekleştirilmiş, Tekiner'in tabutundan tam 13 kurşun çıkarılmıştı. Fakat Zeki Tekiner'in hikâyesi bitmedi. "Babaların Elbise-

Kukla yerleştirme, detay, 2016.

si Hep Gri Mi Olur?" adlı sergi onu devam ettiriyor. "Babaların Elbisesi Hep Gri Mi Olur?", Aylin Tekiner'in son işi ve mahrem, kişisel bir tarihle, toplumun belleği arasındaki arakesiti vurgulayan bir çalışma. Bu çalışmanın yaratıcısı olan Aylin Tekiner, Zeki Tekiner'in kızı. Denebilir ki hem tanıdığı, hem de tanımadığı bir geçmişti kurguluyor Aylin Tekiner bu işinde. Tanıdık, çünkü projenin üzerinde Zeki Tekiner'in gölgesi var, hikâye doğrudan onunla bağlantılı. Tanımadık bir geçmiş, çünkü Aylin Tekiner'in sözleriyle: "Babamı hiç hatırlamıyorum. Sesini bilmiyorum. Onunla çekilmiş tek bir fotoğrafım var. Ona dair hatırlayabildiğim bir anı yok. Dinlediklerimle büyüdüm. Daha okuma yazma bilmezken evde bir gazete bulmuştum, o gazetede ailemin bir fotoğrafı vardı. Annem, ablama ve ağabeyime sarılmıştı, ağlıyorlardı. Cenazede, dolayısıyla o karede ben yoktum. Hatırladığım o resim, benim toplumsal hafızada aramaya çalıştığım şeyle, yani bir arada durma, yok olmama, dağılmama ve yaşam hakkının kutsallığı üzerine kurulu olan ideolojim arasında köprü kurdu."

HAK ARAMA VE ADALET VURGUSU

Burada mahrem bellekle babasının etrafında şekillenen anlatılar bir dönüşüm yaşayarak toplumsal bellekle birleşiyor ve projenin temel kurgusu da zaten malzemesini bu sahalardan devşiriyor. "Babaların Elbisesi Hep Gri Mi Olur?" bir yandan, Tekiner'in hak arama ve adalet vurgusu üzerinden gelişen sanat üretimini son noktası olarak, daha önceki işlerinin etik ve politik derdini daha büyük bir mücadele alanına taşıyor ve onları kuvvetlendiriyor: "2011 yılında, aile olarak Toplumsal Bellek Platformu'yla tanıştık. Bu, 28 aileden oluşan, Türkiye'de faili meçhul cinayetlerle öldürülmüş aydınların ailelerinden oluşan bir platform. Ben bu mücadelenin içinde yer almaya başladıktan sonra, sanatı bir nevi araç olarak kullanmaya yöneldim. Dolayısıyla, o dönemden sonra belli bir estetik bilgi ve donanım üzerinden, sanatı da biraz araçsallaştırarak derdimizi anlatmaya çalıştım. Günün klişe deyişyle 'farkındalık' yaratmak amacıyla yeni bir anons alanı olarak sanatı kullandım. Bir tür dert anlatma alanı: Cumartesi Anneleri'nin 400. haftası, Sivas Davası'nın zaman aşımı, Roboski Katliamı, Gezi..." İhlallerin kaydını tutuyor Aylin Tekiner, bu ülkedeki büyük hak ihlallerini görüyor ve hepimiz adına kayda geçiriyor, o ihlallerin mevcudiyetini sadece kendi tecrübesinin ışığında değerlendirmiyor üstelik. Bu belleksiz toplumun mensubu olan ve kendini ya-

ralanmış, örselenmiş, hakkı yenmiş hisseden kim varsa, onlar adına bir mücadele imkânını görünür kılıyor. Onlar için de konuşuyor ve onun işinde tüm bir toplumun acıları söz buluyor; onların tecrübesi dile gelme imkânı buluyor.

GÖLGE TİYATROSU, VIDEO VE PERFORMANS

Projenin farklı ifade ve anlatım olanaklarını birlikte değerlendirdiği dikkate değer. Gölge tiyatrosu, animasyon, video ve performansın, beden oyunculuğunun bir araya geldiği çalışma, Tekiner'in Yale School of Drama'da halen devam ettirdiği doktora sonrası çalışmasından yola çıkılarak hazırlanmış, sanatçı bu durumu "O dünyadan bakma gereği duyarak malzeme ve teknik skalamı genişlettim. 20 dakikalık, diyalogu olmayan, deneysel müziğin, sesin, ışığın, gölgenin ve tek bir performans sanatçısının yer aldığı bir kurgu bu," diyerek açıklıyor. Bu aşamada, projenin perde arkasındaki gizli kahramanı olan karikatürist Kemal Gökhan Gürses'in de adını anmak gerekiyor. Bir kuşağın Doğan Kardeş'te çizdiği "Dedem ve Ben" köşesiyle tanıdığı, aynı dönemlerde ise "Aydınlarla Zontaların Savaşı" ve "Zontelektüel Abdullah" gibi çalışmalarıyla Türkiye'de devam eden kültürkampı üzerine daha ciddi ve ironi yüklü eleştiriler getiren ve bugün hilafsız en önemli karikatür sanatçılarımızdan olan Gürses'in projeye katkısını, Tekiner şöyle özetliyor: "Benim gözümde hikâyeyi çizdi." Projenin görselliğinde, Gürses'in çizgisinin ve emeğinin önemli bir payı var. Gürses'in çizgilerinde, Kapadokya'nın düşsel topografyası içinde gezinen küçük bir kızın hikâyesini okuyoruz – tüneller, yer altı kentleri, karanlık dehlizlerde ilerleyen bir arayışın hikâyesini.

"Babaların Elbisesi Hep Gri Mi Olur?" kişisel bir acıyla hesaplanan cesur bir sanatçının, bunu aynı zamanda topluma ait kapanmamış bir yara olarak görebilmekteki duyarlılığını da ortaya koyan dikkat çekici bir çalışma. Yasın bile giderek daha sessiz, daha gizli kapaklı, dikkat çekmeden tutulmaya çalışıldığı bu ülkede, Tekiner'in Foucault'nun "Toplumu savunmak gerekir," cümlesinin hakkını verdiğini söylemek mümkün. Tekiner'in projesi hepimiz için konuşuyor, hepimizin kanını kurtarıyor. **MS**

Galeri Zilberman / (0212) 251 12 14 /

Bitiş tarihi: 5 Mart 2016